

Kuntaliitto ja kirjastoasiat

Yleisten kirjastojen neuvoston kokous
1/2016

Johanna Selkee
Johanna.selkee@kuntaliitto.fi

Asioita

- Kansallinen tilastointi – vertailtavuus kirjastotilastoinnin kanssa?
- Tekijänoikeudelliset korvaukset – kuntasopimusten uudistaminen
- Käytösäännöt: käytösääntöjen yhdenmukaistamisen tarve

Kansallinen tilastointi – vertailtavuus?

Kirjastojen keskeiset taloustiedot kerää Tilastokeskus

- Valtionosuuden määrittelemiseksi tarvitaan tietoa toiminnan kustannuksista (tilastot): valtionosuustehtävien laskennalliset kustannukset
- Laskennalliset kustannukset: siitä kuntien valtionosuus on 25,52 prosenttia (vos%) ja kuntien omarahoitusosuus on 74,48 %.

Kustannustenjaon tarkistus kirjastotoiminnasta

- Käyttökustannusten perusteena on Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien kuntataloustilastojen kustannustiedot.

Kuntatalouden tiedonkeruu (entinen talous- ja toimintatilastot)

- Tilastokeskus ja valtionosuusviranomaiset edellyttävät tietoja toteutuneista menoista ja tuloista tehtäväluokittain ja meno-/tulolajeittain.
- Kuntataloustilastot sisältävät tilinpäätöstiedot sekä tilinpäätöksiin pohjautuvat käyttötalous- ja investointitiedot.
- Tietoja tarvitaan rahoituksen määrittelyn lisäksi myös kuntien tai kuntayhtymien välisessä vertailussa. Tietoja käytetään lisäksi mm. tuottavuuslaskelmiin, kansantalouden tilinpidon tarpeisiin, julkisen velan EDP-raportointiin, talousarvioiden ja budjettien laadintaan sekä muuhun seurantaan.

Kirjastotoiminta Tilastokeskuksen taloustilastoissa

Tehtävä- ja palvelukuvaukset

Kirjastotoiminta

Sisällytä kustannuksiin ja tuottoihin:

Kunnan yleisen kirjastotoimen menot ja tulot kunnan järjestämän toiminnan osalta, sekä kunnan osuus muiden kuntien kanssa tai muulla tavoin järjestetyn yleisen kirjastotoimen menoista.

Tähän tehtäväluokkaan sisältyvistä kustannuksista ja tuotoista kysytään lisäksi seuraavat erittelyt:

Kirjastotoimen sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset
Investointimenoista: kirjastotoimen pienet hankkeet

Sisällön määrittely vertailtavuuden edellytys

KUSTANNUKSET (Tilastokeskus)	1 000 euroa	TOIMINTAKULUT (kirjastotilastot)	1 000 euroa
Henkilöstökulut	178 268	Henkilöstökulut	171 721
Aineet, tarvikkeet ja tavarat (ml. varastojen lisäys/vähennys)	44 503	Kirjastoaineistokulut	37 443
Avustukset			
Vuokramenot, ulkoiset			
Vuokramenot, sisäiset			
Tilakustannukset	61 349	Tilakustannukset	67 085
Muut menot	44 480	Muut kulut	40 197
Toimintamenot yhteensä	328 600	Toimintakulut tilastovuonna	316 446
Poistot ja arvonalentumiset	5808	Poistot ja arvonalentumiset	?
Vyörytyserät (menot)	4949	Vyörytyserät (menot)	?
Käyttökustannukset (sis poistot, vyörytyserät)	339 239		?
Tilinpäätöstietoja		Talousarvio/Tilinpäätös?	

Julkisen hallinnon suositukset (JHS):

- Kuntien tehtävä- ja palveluluokitusten yhtenäistäminen

- vm:n kuntatieto-ohjelma
- Standardoidut tietomääritykset kansalliseksi tietotuotannoksi ja tietojen jakamiseksi.
- Tehtävä- ja palvelukäsitteille yksiselitteinen määritelmä.
- Tehtävät/palvelut, joihin voidaan kohdentaa kunnan resurssit. Luodaan yksi luokitus, jota voidaan sovittaa ja soveltaa eri käyttötarkoituksiin.
- Lähtökohtana kunnille lainsäädännöllä asetetut tehtävät (mitä laki sanoo kuntien järjestämisvastuulla olevasta kirjastotoiminnasta).

JSH - Kuntien tehtävä- ja palveluluokitusten yhtenäistäminen

Tehtäväkokonaisuus:
Kulttuuri- ja liikunta

Tehtäväryhmä:
Kirjasto- ja tietopalvelu

Laki: Kirjastolaki (904/1998)

Tehtävä: Kirjasto- ja tietopalvelujen järjestäminen

Palvelu: Kirjasto- ja tietopalvelut

Palvelukuvaus: "Kirjastopalveluilla edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen"

Kuntakohtaiset suositussopimukset

Kuntasopimus

- Kuntaliitto sopii tekijänoikeusjärjestöjen kanssa suositussopimuksista kunnille.
- Käyttöoikeus sovituilla ehdoilla tiettyyn korvaushintaan. Kunnan ei tarvitse neuvotella ehdoista tai maksettavista korvauksista itse ao. järjestöjen kanssa.
- Kunta päättää, haluaako se suositussopimusta noudattaa vai ei.
- <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutisia/2015/Sivut/2015-12-14-teosto-gramex-kopioasto.aspx>

Kuntasopimus

- Tekijänoikeudellisesti suojattu aineisto: Kopiosto, Teosto, Gramex. Sanaston kanssa ei kuntasopimusta.
- Esimerkiksi Kopioston kanssa valokopiointia ja tulostamista (ml kirjastojen tallennekäyttö) koskeva sopimussuositus.
- Sopimuskausi 3-vuotinen → 31.12.2016
- Jokainen kunta tekee sopimuksen Kopioston kanssa.
- Korvaus ja sopimusehdot sovittu suositussopimuksessa: tallennekohtainen korvaus tai asukaskohtainen korvaus.

Kopioisto, kuntasopimus

Kirjastojen tallennekäyttö - kattavuus

- YLE:n ja MTV:n tallenteiden käyttö sekä radio- ja tv-ohjelmien lainauksen yksityishenkilöille ja esittämisen kirjastossa.
- Korvaus ja sopimusehdot tietyille tallennemuodoille.
- Korvaukset tallennekohtainen korvaus tai asukaskohtainen korvaus.
 - » asukaskohtainen 0,097 euroa/asukas
 - » äänikasetti 24 €, cd-levy 24 €, videokasetti 58 €, cd-rom-levy 58 € ja dvd-levy 58 €.
- Uusi sopimuskausi alkaa 2017.

Kehittämistarpeita?

- Korvaustasojen tarkistus.
- Selvitään digitaalisen kopioinnin ja käytön laajuutta.
- Digitaalinen tallennemuoto mukaan sopimuksen piiriin?
 - » Kopiointi, jakaminen ja esittäminen?

Vert. Opetuskäytön luvat (okm), joissa

- Sopimuksessa valokopiointi, digitaalinen kopiointi ja käyttö oppilaitoksissa.
- Tv- ja radio-ohjelmien tallentaminen tietyiltä kanavilta sekä ohjelmien esittäminen (YLE areena ja Elävä arkisto) opetuskäytössä.

Käytösäännöt kun laki muuttuu

Koska meillä on säännöt

”Kirjastolla voi olla käytösäännöt, joissa on määräyksiä kirjaston käytöstä sekä kirjaston käyttäjien oikeuksista ja velvollisuuksista.”

(Kirjastolaki 90471998, 10§)

HE 210(1997:

”Jotta pystyttäisiin turvaamaan kirjasto- ja tietopalvelujen käyttäjien tasa-arvoiset mahdollisuudet, kunnilla tulisi olla mahdollisuus antaa kirjastoa koskevia käytösääntöjä... Esityksen mukaan käytösäännöt voisivat sisältää määräyksiä kirjaston käytöstä sekä kirjaston käyttäjien oikeuksista ja velvollisuuksista.”

Yhdenvertainen kohtelu kaiken lähtökohta – myös käytösäännöissä

Yhdenvertaisuus (perustuslain 6§)

- Pykälän mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälässä yhdenvertaisuutta täydentää syrjintäkieltosäännös, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.
- Viranomaisella velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325, 5§).
- Kirjaston arjessa tarkoittaa asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun ja kirjastopalvelujen yhdenvertaisen tarjoamisen vaatimusta, oman toiminnan arviointia ja kehittämistä.

Ei voi olla sääntöjä jollei ne ole lailla säädetty

- Julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Kunnan ylläpitämä kirjasto toteuttaa tätä perusoikeutta tarjoamalla jokaiselle laadukkaita kirjasto- ja tietopalveluja.
- Lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan (perustuslain 80 §, 1 mom.).
- Jotta kirjastolla voi antaa määräyksiä käytöstä, on sen oikeudesta säädettävä laissa.
- Täsmennysvaatimus uuteen lakiin: mistä asioista voidaan kirjaston käyttäjän oikeuksista ja velvollisuuksista antaa määräyksiä.
 - » millä edellytyksillä asiakas voi saada palvelua
 - » millä edellytyksillä palvelun saamista/tilan käyttöä voidaan rajoittaa - määrääjäksi.
 - Määriteltävä mm. lainaus- ja käyttöoikeuden menettämisen perusteet.

Yhteiset raamit kaikille kirjastoille – yksilön oikeusturvan vahvistaminen

Mallisäännöt?

- minimi mitä säännöissä oltava – mitä muuta siellä voi olla.

Silti...

- Säännöt eivät kata koko maailmaa eikä kaikkia arkielämän tositilanteita: poliisi, vartijat, henkilökunnan vuorovaikutustaidot, turvalliset tilaratkaisut, yhteistyö eri viranomaisten kanssa, ennakointi, myös muu lainsäädäntö kuten rikoslaki ym ym ym

Kiitos!

Johanna Selkee

Johanna.selkee@kuntaliitto.fi, 050 435 9420

